

برنامه ریزی و ارتقاء کیفیت محیط زیست شهری با تاکید بر فضای سبز شهری

(نمونه موردی مطالعه ی تطبیقی و مقایسه ای فضای سبز مناطق ۶ و ۷ شهر مشهد)

زهرا عربی^۱، دانشگاه پیام نور، گروه جغرافیا، اراک

داود حاتمی^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه سیستان و بلوچستان

Davoud.hatami@yahoo.com

وحید رحیمی^۳، دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه سیستان و بلوچستان

چکیده

افزایش جمعیت شهرها باعث بالا رفتن ارزش زمین و در نتیجه استفاده حداکثر از زمین جهت ساختمان سازی شده است. این مسأله متأسفانه نمای شهرها را به مجموعه ای از سنگ و بتن تبدیل کرده است. تراکم جمعیت به همراه ایجاد آلودگیهای مختلف منجر به پیدایش و افزایش بیماریهای قلبی و تنفسی می شود. علاوه بر اینها، ابتلا به بیماری روحی و روانی هزینه ای است که انسان در ازای دور شدن از طبیعت می پردازد. در این شرایط فضای سبز شهری می تواند عاملی راهگشا در تعدیل آلودگی هوا (از طریق جذب آلاینده های هوا)، بالا بردن رطوبت نسبی هوا، کاهش آلودگی صوتی (به عنوان لایه اکوستیک) و ایجاد زیبایی بصری نقش داشته، محیط دلنشینی را در کنار محیطهای کار و زندگی برای شهروندان فراهم آورد. به منظور دستیابی به شهری پایدار، نیاز به شناسایی و تقویت شاخصه های پایداری در شهرها می باشیم، از آن جمله، کمیت و کیفیت فضاهای سبز شهری می باشند. در این پژوهش با رویکرد توصیفی - تحلیلی و مقایسه ای به بررسی و مقایسه وضعیت فضای سبز مناطق

^۱ - استاد یار و عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور اراک.

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه سیستان و بلوچستان.

شش و هفت شهر مشهد پرداخته ایم. نتایج نشان از آن دارد که سرانه فضای سبز در منطقه شش ۴ متر مربع برای هر شهروند بوده که بسیار ناچیز است و از لحاظ کیفی هم توزیع مناسبی ندارد. سرانه فضای سبز منطقه هفت ۱۸ / ۷۰ متر مربع برای هر شهروند می باشد؛ که ۵ / ۱، برابر سرانه پیشنهادی وزارت مسکن و شهرسازی می باشد که از لحاظ کمی شرایط بسیار مناسبی دارد ولی از لحاظ کیفی در شرایط مناسبی نمی باشد.

واژگان کلیدی: فضای سبز، استانداردها و سرانه ها، مناطق شش و هفت، شهر مشهد.

مقدمه

روند شهرنشینی و کلان شهرگرایی به مراتب بارشدهی سریعتر از جمعیت جهان در حال اتفاق است. شهرنشینی مداوم و به ویژه رشد شهرهای بزرگ به یکی از مهمترین چالشهای بزرگ شهری در کشورهای در حال توسعه بدل شده است (آخوندی، ۱۳۸۷، ۱۶). فن آوری نوین و تراکم جمعیت در شهرها که پیامد آن است، باعث توسعه شهرورشد فیزیکی آن می باشد. امکانات روزافزون زندگی از جمله فعالیتهای صنعتی و خدماتی در شهر باعث جذب جمعیت و مهاجرت نیروی جویای کار شده و شکل جدیدی را در توسعه های شهری ایجاد می نماید. در جریان این روند تغییر شکل و توسعه فضایی، فضاهای سبز بلعیده و همواره از وسعت آن کاسته می شود. امروزه اهمیت فضاهای سبز شهری و ضرورت پرداختن به آنها بر کسی پوشیده نیست. فضاهای سبز، پارک های جنگلی، باغات، پارک حاشیه ها، سبزهراها و مواردی از این دست نقش عمده ای در افزایش کیفیت هوا و ایجاد تغییرات مثبت در اقلیم محیط های شهری بازی می کند. یک درخت بالغ در هر سال ۲۰۰ کیلوگرم اکسیژن تولید و تقریباً به همان میزان گاز کربنیک هوا را جذب می کند. یک هکتار فضای سبز در سال ۲۵۰۰ تا ۳۰۰۰ کیلوگرم اکسیژن تولید می کند که این مقدار به طور متوسط می تواند میزان اکسیژن مورد نیاز ۱۰ نفر را طی یک سال تولید نماید. (روحانی، ۱۳۶۵، ۹۲). به علاوه، این فضاها نقش عمده ای در ارتقاء کیفیت زندگی مردم شهرنشین دارند.

مبانی نظری

آغاز جنبش های پارک های شهری قرن نوزدهم در امریکا و گسترش آن در سایر نقاط جهان نیز با توجه به همین امر صورت گرفت. به دنبال آن و در دهه های واپسین قرن نوزدهم برنامه ریزی فضاهای سبز به عنوان جنبش بین